

הכרבות מישיבת

שיעורו השבועי של מורנו
הגאון הרב מצליח חי מאזוז שליט"א

משודר
מידי יום
ראשון ברדיו
"קול ברמה"
בשעה 12:00
בצהריים

גליון ער

הלכות עירוב תבשילין

אופן עשיית ערובי תבשילין

שאלה: היות שהשבוע חל יום טוב חג שבועות ביום שישי, כיצד עושים עירובי תבשילין?

תשובה: קודם כל נבין שמאוד חשוב לעשות עירובי תבשילין. חז"ל משבחים את אברהם אבינו עליו השלום, ש"קיים את כל התורה כולה ואפילו עירובי תבשילין". יש כאלה אנשים שמתרפים בדבר הזה, וחשוב להבהיר להם שרצוי וכדאי; אם אברהם אבינו עליו השלום, למרות שעדיין לא התחייב בקיום המצוות, היה מקפיד על עירובי תבשילין, מי אנחנו שכבר נמצאים אחרי מתן תורה, עד כמה צריכים להקפיד בדבר הזה.

איך עושים עירובי תבשילין? ובכן, דבר ראשון לוקחים תבשיל. מה זה תבשיל? תבשיל שמבשלים אותו לפני החג, דהיינו ביום חמישי כבר לוקחים תבשיל ומבשלים אותו. בעבר נהגו לקחת ביצה. למה לוקחים ביצה? כי צריך שהמאכל הזה יהיה אפשר לאכול אותו בשבת. לפעמים קונים מאכלים, אדם מכין אותם מיום חמישי ועד שבת הם יכולים להתקלקל. ביצה בדרך כלל נשארת יותר זמן, לכן היו לוקחים ביצה. **היום כשיש מקורים אז כבר לא חייבים לקחת ביצה, יכול האדם לקחת כל תבשיל אחר.** ואדרבה, כותב השלי"ה הקדוש שעדיף לקחת משהו מהודר. מה זה משהו מהודר? חתיכת עוף, חתיכת בשר, חתיכת דג, לקחת משהו שהוא מכובד יותר.

ובכן, בסיכום צריך לקחת דבר כלשהו שבישלת אותו, גם אתה יכול לקחת איזה סלט מטבוחה וכל כיוצא בזה, בגודל של כזית לפחות, דהיינו כ-30 גרם. רצוי לקחת עם זה גם כן לחם, ואז אומרים את הנוסח. מרן השולחן ערוך כותב ומופיע בכל הסידורים והמחזורים, דבר ראשון מברכים על מצוות עירוב: **"ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על מצוות עירוב"**. לאחר מכן אומרים: **"בזה העירוב יהא מותר לנו לאפות ולבשל ולהטמין ולהדליק את הנר ולעשות כל צרכנו מיום טוב לשבת"**. ואם עושים את זה עבור אנשים נוספים, אז אומרים: "גם עבור פלוני ואלמוני".

מרן בשלחן ערוך מעתיק את הנוסח אמנם בארמית, אני בכוונה אמרתי את זה בעברית מפני שהרמ"א כותב שמי שלא יודע בארמית יכול לומר גם בכל שפה שאדם מבין, ולכן אמרתי את זה בעברית, כי היום אנחנו כולנו דוברי עברית ונוח לאנשים יותר לומר בעברית, **אז יאמר את זה גם בעברית כי אין עניין לומר את זה דווקא בארמית.** מי שרוצה יאמר גם בארמית, אבל תאמר את זה גם בשפה שאתה מבין, גם בעברית.

לאחר מכן יש לקחת את הלחם ואת אותו התבשיל, ולעטוף אותם כדי שלא יתבלבלו ויאכלו את זה, שמים במקרר ושומרים עד שבת קודש. אם טעו ואכלו את העירוב לפני השבת - אם כבר סיים לבשל ולעשות כל הדברים לשבת - לא נורא. אבל אם אכלו את זה לפני שגמר לסיים את הבישולים לשבת, זו בעיה ולא יוכל להכין מאכלים לשבת, לכן יש לעטוף את זה ולהניח במקרר.

אכילת עירובי התבשילין

שאלה: האם חובה לאכול את עירובי התבשילין בשבת? ומה יהיה הדין אם אני שכח ולא אכל את עירובי התבשילין בשבת?

תשובה: אין חובה לאכול את עירובי התבשילין בשבת. מספיק שהכין משהו שיוכל לאכול אותו בשבת, גם אם לא אכל אותו בשבת כלל ועיקר, אין בכך שום בעיה. מה שכן, כתבו האחרונים שמהרי"ל היה לוקח את הלחם שהיה עושה בשביל עירובי תבשילין, והיה משתמש בו ביום שבת ללחם משנה. למה? היות שהוא היה עושה בזה מצוות עירוב, אז כיוון שנעשתה בו מצווה אחת, אמר: "בוא נעשה בזה עוד מצווה אחרת", כעין שאמרו דבר דומה לזה במסכת סוכה. אז לכן הוא היה עושה את זה ככה, אבל זה לא חובה ואין חובה לאכול; גם אם לא אכלת, הכל בסדר, העיקר שהכנת משהו.

התבשיל שיש לשים בעירוב

שאלה: איזה תבשיל חייבים לשים בעירובי תבשילין?

תשובה: כמו שאמרתי, כל סוג תבשיל, אבל בתנאי שזה **דבר שרגילים לאכול אותו יחד עם לחם**, דהיינו כגון ביצה, מטבוחה, בשר, דגים. אבל אם זה מאכל שלא רגילים לאכול אותו עם לחם, כגון אורז, לא אוכלים אורז עם לחם, **דבר כזה אי אפשר**. או למשל קומפוט, קומפוט אתה לא יכול לעשות בו עירובי תבשילין, מפני שלא אוכלים קומפוט עם לחם. אלא אם כן אדם שהוא בצורה משונה עושה דבר בניגוד למנהג העולם. אבל דברים אחרים שדרך ללפת בהם את הפת, אפשרי, **ובתנאי שזה תבשיל**. אי אפשר לעשות עירוב עם סלט חי או גבינה ולומר שזה בשביל עירוב תבשילין, מכיוון שזה לא תבשיל. הרעיון כולו בעירוב תבשילין שהאדם בעצם לוקח דבר ואומר: "אני לא מבשל עכשיו בחג לכבוד שבת קודש, אלא התחלתי את הבישולים לשבת עוד לפני החג בכלל. אני פשוט לא סיימתי את הבישולים לחג".

ולכן חייבים לעשות עירוב תבשילין עם משהו מבושל ממש, כמו שאמרתי ביצה או סלט כלשהו מבושל, או איזה תבשיל כלשהו, חתיכת בשר, חתיכת דג, לקחת דבר כזה ואז להגיד: "הנה זה בשביל שבת", **ואגב שהתחלת כבר את הבישולים לשבת מותר לך לבשל הלאה כל תבשילים שאתה רוצה עד לשבת קודש**.

נוסח העירוב

שאלה: אדם רוצה להניח עירובי תבשילין, אבל אני לא יודע את הנוסח, אין לו מחזור לקרוא מתוכו את הנוסח. האם אני יכול לקחת רק את העירוב ולהגיד "זה עירוב" וזה הכל, בלי לומר שום נוסח? או לא?

תשובה: זה לא טוב. צריך לקחת את הסידור או לקרוא מכל מקום אחר את הנוסח. אבל בדיעבד על כל פנים, אם אדם בירך על עירוב תבשילין ואמר "זה עירוב תבשילין" ולא אמר את כל הנוסח, אפשר להקל. ונסביר: מרן בשולחן ערוך כותב שאחרי ברכת העירוב "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על מצוות עירוב", יאמר "בזה עירוב יהיה מותר לאפות ולבשל וכו'". אבל הוא לא כותב מה הדין אם אדם לא אמר את כל הנוסח. הרמ"א כותב, אם האדם הניח עירוב ולא הזכיר את כל המלאכות במפורש, אלא אמר בקצרה "בזה עירוב יהיה מותר לנו לעשות כל צרכנו", **נחשב כאילו לא הניח עירוב בכלל**. כלומר במילים אחרות אסור לעשות שום דבר ביום טוב לכבוד שבת. כך כותב הרמ"א.

המשנה ברורה מביא שיש הרבה שחולקים על כך, ואומרים שמה שיש לומר את כל הנוסח זה לכתחילה, אבל בדיעבד כיוון שהוא התחיל בפועל לשים את התבשיל לשם עירוב הוא עשה מצוות חכמים, אפילו אם לא אמר בכלל את הנוסח, קל וחומר אם אמר רק אמר אותו בקצרה בתמציתיות, ורק אמר "יהיה עשוי בשביל לעשות כל צרכנו" **ואפילו לא אמר מה הם צרכנו**, לאפות, לבשל, להטמין, להדליק וכו', - גם כן הדבר הזה מועיל. המשנה ברורה כותב שלכתחילה צריך להחמיר כסברה ראשונה. ולכן אם אמר בקצרה ונזכר לפני החג בנוסח, אז ייקח את העירוב בידו ויאמר את כל הנוסח כולו.

ונוסיף פה מילה על דברי המשנה ברורה, גם אם האדם נמצא בבית הכנסת, ובא לתפילת המנחה, העירוב לא נמצא כאן בידו אלא העירוב נמצא בבית, אבל מכל מקום הוא הגיע לבית הכנסת ויש שם מחזורים. **יאמר "בזה העירוב"**

שהנחתי בבית", ואז יקרא את כל הנוסח שיש שם. הדבר הזה מועיל מפני שגם אם העירוב כרגע לא בידך, אמנם יש מי שהחמיר בזה, אבל כתבו אחרונים שאפשר להקל וכך הלכה למעשה, שאפילו העירוב לא בידך מותר. לכן אם הנחת עירוב בבית ולא אמרת את הנוסח, והגעת לבית כנסת למנחה, תקרא את הנוסח שיש שם והדבר הזה הוא מועיל.

ובמקרה שהאדם לא אמר שום דבר, או אמר בקצרה "זה עירוב שאני יכול לעשות כל צרכי", כותב משנה ברורה שאפשר לסמוך בדבר הזה להקל, וכך דעת מרן עובדיה, שבדיעבד גם אם לא אמרת את הנוסח, יכול להקל בכך.

עירוב עבור מי שלא עושה עירוב

שאלה: האם ניתן לעשות עירוב תבשילין עבור ידידים או בני משפחה שאינם שומרים תורה ומצוות כל כך ואינם מניחים עירוב תבשילין?

תשובה: אפשר, אבל בתנאים הבאים: דבר ראשון, ניתן לעשות זאת דווקא אם הם נמצאים בתוך העיר, או על כל פנים בתוך תחום העיר. יש לפעמים ערים סמוכות כמו למשל בני ברק, רמת גן, זה נקרא בתוך העיר. למה? כיוון שבעצם הבתים הם צמודים ואדם שגר בבני ברק יכול ללכת עד סוף רמת גן ויכול לפעמים במקומות מסוימים ללכת משם לתל אביב ומתל אביב ליפו. כל המקום הזה כולו נחשב הכל כעיר אחת. כיוון שיש רצף של בתים, אז הכל זה בסדר ואין בדבר הזה בעיה. **אם זה מחוץ לתחום, כבר אי אפשר.** אני לא יכול לעשות כאן עירוב בבני ברק עבור מי שנמצא בירושלים. מרן שולחן ערוך כותב, כשמערב על אחרים, יכול לומר שהוא על כל מי שהוא בעיר ובתחום העיר. ואז יוצא בזה. הרמ"א כותב על מי שנמצא מחוץ לתחום שלא יוצא.

דבר נוסף, שצריך להודיע למי שמוציאים אותו. בדיעבד, אפילו אם הוא לא הודיע לו לפני שהוא עושה את העירוב, אלא רק לאחר מכן, זה מועיל. וכמו שכותב מרן, אומר לו "עשיתי בשבילך עירוב תבשילין", ויכול לבשל בחג בשביל שבת. אבל רצוי יותר שלפני שהוא עושה בשבילו את העירוב תבשילין, יאמר לו "אני עושה בשבילך עירוב תבשילין".

איך עושים את זה? צריך לקחת את אותו התבשיל, לתת את זה למישהו, שכן וכדומה, ולהגיד לו "תגביה את זה עבור המשפחה של פלוני אלמוני או חבר או ידיד". ומגביה את זה טפח וזה הכל. אחר כך אתה לוקח את זה לבית, נכנס חזרה לבית ועושה בזה עירוב תבשילין. אתה יכול להביא את זה גם לשכן שלך אפילו אם הוא לא שומר תורה ומצוות, רק תגיד לו: "בבקשה תגביה כאן את הצלחת עם הביצה הזו", הוא מגביה אותה וזהו.

נסכם: ניתן לעשות עירוב תבשילין עבור ידידים או בני משפחה שלא שומרים תורה ומצוות אבל **בתנאי שהם נמצאים בתוך העיר.** תנאי נוסף **להודיע להם,** כמו שאמרתי רצוי להודיע לו עוד לפני שאתה עושה את העירוב תבשילין. תנאי שלישי שצריך **לזכות לו את העירוב על ידי מישהו** כמו שהסברתי, מביא את זה לשכן וכיוצא בזה אומר לו: "תגביה את הביצה הזו, תגיד אני זוכה בביצה הזו שהיא בחלק עבור פלוני", וזה הכל.

עירוב על ידי רב הקהילה לכל בני הקהילה

שאלה: האם ניתן לעשות עירוב תבשילין על ידי רב בית הכנסת עבור כל בני הקהילה ועל ידי כך ימנעו משכחה, ימנעו טעויות עשיית עירוב תבשילין שלא כפי ההלכה וכדומה?

תשובה: כותב הרא"ש, שלכתחילה צריך שכל אחד ואחד יעשה עירוב תבשילין לעצמו. כל אחד לא יסמוך על גדול העיר למרות שכתוב בגמרא ששמואל היה עושה בנהרדעא, רבי אמי ורבי אסי עושים בטבריה, בכל זאת הרצוי הוא שכל אחד ואחד יעשה עירוב תבשילין לעצמו. ככה גם מרן שולחן ערוך כותב: "מצווה על כל אדם לערב ומצווה על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו כדי לסמוך עליו מי ששכח או שנאנס או שהניח עירובו ואבד". הרמ"א כותב: "הוא הדין עם הארץ שלא יודע לערב". ממשיך מרן שולחן ערוך וכותב: "אבל מי שאפשר לו לערב ולא עירב אלא שרצה לסמוך על עירובו של גדול העיר נקרא פושע ואינו יוצא בו". כלומר מרן כותב כדברי הרא"ש שאכן **צריך כל אחד ואחד להניח את העירוב. מה שגדול העיר או רב בית הכנסת עושה עירוב עבור כולם זה רק בדיעבד בלבד, אבל זה לא לכתחילה.** כאן אני אכנס לנקודה מסוימת, יש אפשרות לעשות את זה גם לכתחילה.

המשנה ברורה מביא דעה שהרבה פוסקים חולקים על הנ"ל, ולפי שיטתם יכול כל אדם לסמוך לכתחילה על עירוב של גדול העיר ואף גם הגדולים הם מכוונים בעירובם להקנות לכל אדם. בגמרא מובא סיפור על רב אשי שאמר לאותו אדם "אני מניח את זה רק למי שנוהר בתקנות חכמים, אבל אחד כמוך שפשע וזלזל פעם אחר פעם, חג אחרי חג הוא

שוכח ולא מניח עירוב תבשילין, אני לא מניח את זה בשבילך". על זה הם מסבירים ואומרים, שדווקא שם כשאותו אדם באמת היה בדרך כלל לא סומך על העירוב של רב אשי והפעם הוא שכח ועוד פעם הוא שכח, עליו רב אשי לא התכוון להניח עירובי תבשילין. אבל אם גדול הדור אומר במפורש "אני מניח עירוב תבשילין גם על הפושעים", וכן אם אותו אדם לא פושע לכתחילה אלא שכח, בזה הפוסקים הללו חולקים על מרן השולחן ערוך וסוברים שהדבר הזה מועיל לכתחילה.

אמנם יש הרבה מאוד שכך סוברים, אבל אחרי הכל מרן פוסק אחרת. **אנחנו עושים כדעת מרן השולחן ערוך גם אם רבים חולקים על דברי מרן השולחן ערוך.** ולכן למעשה לכתחילה אין לסמוך על כך. עם זאת, יש אופן שניתן לסמוך על זה כמעט לכתחילה גם לדעת מרן השולחן ערוך. במשנה ברורה כותב שאם האדם לא יכול לעשות עירוב תבשילין בעצמו, ומינה שליח, אומר לשליח שלו "לך תעשה כאן עירוב תבשילין". יש איזה גביר שיש לו משרתים ושליחים, והוא לא יושב להתעסק בכל המאכלים וכל הדברים בבית, יש לו איזה אנשים שאחראים. הוא אומר לשליח, לאחראי שלו: "תעשה עירוב תבשילין". אדם בבית מלון, ויש שם משגיח כשרות, אומר לו: "תעשה עירוב תבשילין". הוא אומר במפורש למישהו, ממנה אותו שליח, "שלוחו של אדם כמותו". בזה, אומר המשנה ברורה, **גם מרן השולחן ערוך יסכים להתיר.** וככה כותב הרב כף החיים. והוא אומר "מצווה בו יותר מבשלוחו", אבל מכל מקום גם מרן מתיר שהדבר הזה כשר לכתחילה.

ולכן לגבי השאלה שלנו שרוצים שהרב בית הכנסת יעשה עבור כל בני הקהילה. ובכן, אם הרב עושה ובני הקהילה באים לבית הכנסת בערב ואומרים "הרב עשה בשבילנו"... **זה לא לכתחילה.** אבל אם אותו רב בית הכנסת מביא איתו את העירוב תבשילין לבית הכנסת במעמד כל הקהילה ומזכה את העירוב, את אותו התבשיל, את אותה חתיכת בשר או את אותה ביצה, ואומר למישהו מבית הכנסת "תגביה את זה ותזכה בזה שיהיה חלק בעירוב הזה לכל בני הקהילה שנמצאים כאן ורוצים שנעשה את העירוב הזה בשבילם". אותו אחד מגביה את זה עבור כולם. עכשיו כולם זכו, יש להם חלק באותו העירוב. כיוון שיש להם חלק באותו העירוב, ממילא יכול הרב עכשיו, הוא נעשה שליח של כולם כי זה במעמד כולם, אז הוא לוקח את זה ואומר "אני עושה בזה עירוב עבור כל בני הקהילה כאן". **הדבר הזה כשר גם לכתחילה, גם לדעת מרן השולחן ערוך.**

נסכם את התשובה: אם הרב עושה את זה עבור בני הקהילה אבל **לא בשליחותם**, זה לפי דעת מרן השולחן ערוך זו בעיה. אבל אם הוא נמצא שמה ומזכה את זה לכולם והוא מודיע לכולם "**אני עושה בשליחותכם**", שם במעמד כולם, הדבר הזה כשר גם לכתחילה גם לדעת מרן השולחן ערוך. ומכל מקום כותב כף החיים רצוי שכל אחד יעשה בביתו כי "מצווה בו יותר מבשלוחו".

לסדר את ביתו כשלא הניח עירוב תבשילין

שאלה: אדם שלא הניח עירובי תבשילין, האם הוא יכול לסדר את הבית, לארגן לקראת שבת קודש, או שהדבר הזה אסור?

תשובה: יש בדבר הזה מחלוקת גדולה. יש אומרים שבאמת אפילו אם האדם הניח עירובי תבשילין, בכל זאת כל מה שעירובי תבשילין עשוי, זה אך ורק בשביל להתיר דברים שאדם צריך לבשל מיום טוב לשבת, כי בשבת אסור לבשל. אבל לגבי סידור הבית וכדומה, יש דעה שאומרת שחג לא מכין מיום טוב לשבת בדברים שכאלו. לעומת זה יש כאלו שסוברים בדיוק להפך, סוברים שהיות שזה דבר פשוט אפילו אם לא עשית עירובי תבשילין מותר בהחלט לסדר ולארגן את הבית לכבוד שבת קודש.

ומרן **הגאון הרב משה לוי זצ"ל** בתשובה בספרו "תפילה למשה" וכן **מרן הרב עובדיה** עליו השלום ב"חזון עובדיה" נוקטים דעה אמצעית ואומרים: **מי שאכן לא עשה עירובי תבשילין אינו יכול לסדר ולארגן את הבית מהחג לכבוד שבת קודש. אבל מי שעשה עירובי תבשילין, אז עירוב תבשילין מועיל לעניינים האלו ויכול לסדר את הבית בחג לכבוד שבת קודש.**

עורך: הרב שלמה נחום. ביקורת: הרב יצחק מאוז

ניתן להצטרף לאלפים המקבלים את העלון במייל, וכן ליצור קשר בדוא"ל a0733718074@gmail.com

ניתן להקדיש את זכות השיעורים להצלחה ולישועה, ניתן גם לערוך פדיון נפש, צרו קשר בפל' 052-7108693 או בדוא"ל

